

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

PROFESIJNÝ A KARIÉROVÝ RAST
pkrmpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Mgr. Viktor Križo

Malý princ v školskej záhrade

Netradičné medzigeneračné vyučovanie

Sveta práce a prierezových tém

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Mgr. Viktor Križo

Kontakt na autora: Základná škola, Medzilaborecká 11, 821 01 Bratislava
1viktor1k@gmail.com

Názov OPS/OSO: Malý princ v školskej záhrade. Netradičné medzigeneračné vyučovanie Sveta práce a prierezových tém.

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2014
XII. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Slávka Gécová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Prierezové témy, medzigeneračné vzťahy, Svet práce, Malý princ, školská záhrada.

Anotácia

Malí prváci a starší ôsmaci spolu s rodičmi a svojimi učiteľmi vymysleli kreatívny medzigeneračný projekt a nevyužitý školský areál pretvorili v rámci predmetu Svet práce s adaptovaním prierezových tém Sociálny a osobnostný rozvoj a Environmentálna výchova do malebnej ručne vytvorenej edukačnej záhradky s detským ihriskom a záhonmi ruží v tvare srdca, o ktoré sa spoločne starali. Takéto multiprojektové vyučovanie prepojené s edukáciou, vytváraním medzigeneračných vzťahov a pretváraním životného prostredia s prosociálnymi myšlienkami Malého princa sa v školskom roku 2012/2013 stalo skutočnosťou aktuálne v jednom z najkrajších ružinovských školských areálov na Základnej škole Medzilaborecká v Bratislave. Oáza oddychu - park nápadov, ktorý vytvorila skupinka detí rôzneho veku a ich rodičov a učiteľov a zároveň ponuka literárnych dielní ľudskosti pod myšlienkami Malého princa, ateliér umeleckých diel sa stalo snažením vytvoriť Komenského „školu pre život.“ Skutočne zrealizovaný projekt sa v tejto našej práci stáva spomienkou na krásne chvíle nezabudnuteľného projektu a zároveň výzvou, osvedčenou skúsenosťou pre každého učiteľa, ktorý chce dať svojim žiakom viac.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Metódy a formy práce v predmetoch pracovné vyučovanie, svet práce a technika	146/2010 – KV
Osobnostný a sociálny rozvoj - prierezová téma na školách	152/2010 – KV
Praktické uplatňovanie kreativizujúcich a aktivizujúcich metód a koncepcií v edukácii so zacielením na rozvíjanie kooperatívnych zručností žiakov	1060/2013 – KV
Príprava vybraných školských projektov	268/2010 – KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ	7
1.1 Vychovávame alebo vzdelávame?	7
1.2 Dieťa a jeho potreby	8
1.3 Medzigeneračné siet'ovanie	9
1.4 Svet práce	11
1.5 Prierezové témy	11
1.6 Malý princ	13
2 POPIS PROJEKTU	15
2.1 Východisková situácia	15
2.2 Ciele projektu	17
2.3 Kvalitatívne a kvantitatívne výstupy	17
2.4 Aktivity projektu	18
2.5 Udržateľnosť projektu	23
ZÁVER	24
ZOZNAM PRÍLOH	26

ÚVOD

Projektové vyučovanie, spojenie štyroch generácií mladších a starších detí, rodičov a učiteľov a starkých, integrované v predmete Svet práce s prepojením na prierezové témy a ďalšie predmety tvoria základ pre model učenia, v ktorom sa dieťa súčasne dotýka života v jeho pestrosti a učí sa vedomostiam vžitým nielen do okolitej pôdy, ale predovšetkým do vzťahov miestnej komunity. Priateľstvo v medzigeneračných aktivitách mladších a starších žiakov, ktoré v sebe zahŕňa projektové vyučovanie tvorby školskej záhrady s paletou výtvarných, literárnych a prezentačných aktivít zanecháva v mladej generácii stopy Komenského „školy života“. Projekt preniknutý myšlienkou Malého princa a jeho starostlivosti o ružu naplnil aktivity celého školského roka: príprava, okopávanie, čakanie, sadenie, polievanie a starostlivosť o školskú záhradku, ku ktorej sa pridalo aj vytvorenie spoločnej skalky, srdca ruží a ďalších pestovateľských aktivít. Nemenej dôležité aktivity tvorili aj: prezentácia ôsmakov mladším žiakom o rozličných rastlinkách, brigády s rodičmi a učiteľmi celej školy, spoločné čítanie knižky Malého princa, tvorivé výtvarné a kulinárske dielne, návšteva Botanickej záhrady, štatistické projekty ôsmakov pre prvákov a ako vyvrcholenie slávnostný deň detí – My fest ako projektový vrchol, ktorý sa okrem prezentácie celého projektu naplnil množstvom aktivít a talentov detí pre deti.

Ako učiteľ matematiky, sveta práce a techniky som sa rozhodol po porade s rodičmi a učiteľmi rozvíjať medzipredmetové vzťahy smerom k prierezovým témam Štátneho vzdelávacieho programu environmentálnej a prosociálnej výchovy. V tomto projekte som riešil veľký problém nedostatku kontaktu detí s prírodou, budovaniu ich sebavedomia cez starostlivosť o prírodu, cez vytváranie čohosi živého a zároveň prelínať ich proces rastu s predmetom Svet práce. Ako špeciálny pedagóg už niekoľko rokov vidím veľmi silné prepojenie medzi procesom rastu dieťaťa a procesom rastu kvetín. A tak azda najdojímavejšia a najreálnejšia rozprávka detsko-dospeláckeho sveta sa stala svedkom neopakovateľných stretnutí generácií v prírode.

Táto myšlienka jedinečnosti každého dieťaťa má hlbokú symboliku v jedinečnosti starostlivosti o paletu druhov rastlín. Príprava pôdy, čakanie, trpezlivosť, pravidelné zalievanie, okopávanie, trhanie buriny, strihanie až k ovociu, môže a má deťom i rodičom pomôcť objaviť dôležité myšlienky o podstate výchovy a rastu. Viacero podporných aktivít dotvárajú projekt mu dávajú širší a hlbší rámec. Podstatou celého projektu je to, že si ho žiaci s pomocou učiteľa a podporou dospelých vyskúšajú čo najviac pripravovať sami, t.j. výber, príprava, nákup materiálu, rozpis služieb, činností, štúdium kvetín a starostlivosti o nich, zber, vyhodnotenie a prezentácia projektu atď.

Nakoľko sme si úpravy robili svojpomocne, žiaci mali možnosť vidieť dospelých, učiteľov, rodičov, ako pomáhali pri pretváraní prírody školy. Mali mnoho inšpirácie z celkovej revitalizácie školy, čo je dobrý základ pre ich mikrodieleň v školskom areáli.

V našej osvedčenej pedagogickej skúsenosti chceme venovať mimoriadne významnú pozornosť tomu, čo má a musí byť filozofiou modernej školy 21. storočia, ktorá chce dieťa a harmonický rozvoj jeho osobnosti postaviť do stredobodu svojho záujmu. Aj preto sa prvá kapitola venuje princípom, na ktorých je náš projekt – skúsenosť postavená. Bez tejto životodarnej energie by akýkoľvek projekt zlyhal na byrokracii, nedostatku času, chuti, sklamaníach a ďalšej podpore.

Cieľom našej OPS je teda poukázať na interaktívne vyučovanie, ktoré rozvíja sociálny a osobnostný rozvoj dieťaťa a zároveň aktivizuje celú miestnu komunitu. Zároveň má poukázať na nedostatky, ktoré výkonovo a jednostranne zamerané modely výučby prinášajú.

Cieľovou skupinou sú deti dvoch odlišných vekových kategórii. Sekundárnu cieľovú skupinu tvoria rodičia, seniori a učitelia i širšia verejnosť.

Okolnosti, ktoré nás viedli ku vzniku tejto OP, je predovšetkým veľké ohlasy na projekt a ďalší posun, ktorý projekt priniesol pre život školy. Prínosom našej práce je nielen akýsi návod na alternatívne projektové vyučovanie, ale predovšetkým nadšenie a živé spoločenstvo, ktoré integrovanie viacerých oblastí života do spoločného projektu prinieslo deťom, učiteľom, rodičom a okoliu.

Stále viac sa na školách stretávame s tým, že žiaci sú k sebe vzájomne nevraživí, vedome odmietajú svojich spolužiakov, rozširuje sa pole pôsobnosti šikany a stále viac vystáva otázka po tvorbe preventívnych programov, ktoré by pomáhali prekonávať násilie a segregáciu u detí. Gajdošová (2002) uvádza alarmujúce čísla, keď píše, že až 45 % skúmaných detí z bratislavských základných škôl je svedkom fyzického násillia v triede. Autorka ďalej popisuje a uvádza, ako dôležité je vytvárať ucelené preventívne programy zamerané na rozvoj emocionálnej inteligencie žiakov. Naš projekt, ktorý predstavujeme si kladie na srdce práve túto stratégiu – preventívnym projektovým vyučovaním terapeuticky pôsobiť na sociálnu klímu v triede, zvýšiť zodpovednosť a dôležitosť jednotlivca a posilniť jeho sociálne začlenenie v širšom rámci skupiny a spoločenstva.

1 TEORETICKÉ VÝCHODISKÁ

Teoretická časť našej práce predstavuje jednotlivé zložky projektu – skúsenosti – ktoré slúžia ako podklad k analýze aplikačných výstupov a zároveň otvárajú čitateľovi pozadie komplexného prístupu k edukácii dieťaťa. V prvej časti poskytujeme krátky náhľad do filozofie a legislatívy modernej pedagogiky v danej problematike. V ďalších podkapitolách postupujeme od najdôležitejších princípov projektu a charakterizujeme jednotlivé časti projektu.

Zaumienili sme si poskytnúť syntézu teoretických princípov vo všeobecnosti a z nich vyvodit' aplikačnú časť, na ktorej je postavaná a uplatniť tvorivé skúsenosti z osobnej práce so žiakmi a dať ich do súvisu s procesom osobnostného rastu dieťaťa.

Postavenie žiaka v našich školách sa javí stále komplikovanejšie. Nemôžeme len jednoducho vzdelávať tým, že prideme a odučíme si teóriu predmetu. Škola musí byť miestom komplexného, interdisciplinárneho, prierezového prístupu. Sme presvedčení o tom, že napr. matematika bez sociálneho a osobnostného rozvoja nie je dnes udržateľná pre optimálnu edukáciu dieťaťa. Naučiť niekoho myslieť a zároveň mu neotvárať cestu rastu osobnosti je nebezpečným nástrojom pre spoločnosť, ako hovorí výrok C. Rogersa: „*Sme vzdelaní, ale zlí.*“ (In Turek, 2005)

1.1 Vychovávame alebo vzdelávame?

Počas dlhodobej práce učiteľov v základnej škole sa vynára základná otázka: Máme vychovávať, alebo vzdelávať? Anglický pojem *education* obsahuje v jednom slove komplexný pohľad na dieťa a nerozlišuje vedomosť od jej praktického dopadu na dieťa, nedáva výkričník na vedomostí bez zručností, zjednocuje pohľad na to, že v práci s dieťaťom všetko môže byť zároveň procesom k jeho osobnostnému rastu (Turek, 2005). Z tohto dôvodu má byť výchova a vzdelávanie jeden celok s komplexným prístupom a pohľadom na žiaka. Nový školský zákon pokladá výchovnú zložku za rovnocennú a neoddeliteľnú súčasť vzdelávania. Objasníme si preto bližšie, ako definuje výchovu a vzdelávanie školský zákon:

„Výchova je komplexný proces učenia a socializácie zameraný na dieťa alebo žiaka s cieľom rozvíjať jeho osobnosť po stránke telesnej a duševnej.

Vzdelávanie je cielene organizovaný a realizovaný proces výchovného a vzdelávacieho pôsobenia a učenia zameraného na rozvoj dieťaťa alebo žiaka v súlade s jeho (individuálnymi) predpokladmi a podnetmi, ktoré stimulujú jeho vlastnú snahu stať sa harmonickou osobnosťou.“ (zákon č. 245/2008, §2 písmeno f) a g)

Cieľom edukácie je teda rozvíjať osobnosť dieťaťa v procese učenia a socializácie so zameraním na jeho vlastný rozvoj. Nejde o dosiahnutie nejakej spoločnosťou stanovenej méty, ale na jeho individuálne stimulovanie, napĺňanie, aby sa stal harmonickou osobnosťou. Ináč povedané, ako tvrdil nadčasovo už J. A. Komenský, aby bolo dieťa šťastné (In Turek, 2005). Musíme upustiť od nešťastnej normatívnej a kriteriálnej diagnostiky, kde žiak a jeho výkon je posudzovaný podľa priemeru ostatných (normy) alebo vopred stanovených kritérií, plánov, osnov. Každý žiak môže prebrať učivo, ale pritom dosiahnuť svoj cieľ, svoju kvalitu a kvantitu, svoj vlastný rast.

Takýto pohľad na dieťa považujeme za principiálny pre akúkoľvek reformu školstva. Je potrebné zmeniť čosi vo vnútri každého učiteľa, riaditeľa, rodiča i celej spoločnosti. Výchova osobnosti dieťaťa sa nám javí dôležitejšia ako samotné vzdelávanie. Okrem iných to potvrdil aj náš významný pedagóg a učiteľ matematiky Vít Hejný: *Učiteľ by nikdy nemal dovoliť, aby jeho túžba naučiť prehlušila túžbu vychovať.*

Latinské slovo **educere** doslovne znamená okrem vychovať aj pestovať, ale i vyvíeť, vytiahnuť. Úlohu učiteľa možno chápať ako schopnosť vyvádzať žiakov k „svetlu“, k sebazdokonaleniu a zároveň vyjadruje aj dôležitú komplexnú starostlivosť, ktorá zahŕňa aj slovo pestovať. Dobrý učiteľ je v istom zmysle záhradník, ktorý v prístupe i v hodnotení dokáže poskytovať individuálnym prístupom všetko dôležité pre rast, správny vývin a harmóniu dieťaťa.

Matějček (2008) píše, že *„je týrané vlastne každé dieťa, ktoré nie je milované.“* Ak by sme jeho slová trochu pretransformovali, môžeme s istotou povedať, že je profesionálne zanedbané každé dieťa, ktorému sa od pedagógov, rodičov, dospelých nedostáva pozitívnej podpory a rozvoja, čiže lásky. Tá je základom celej výchovy (Matějček, 2008).

1.2 Dieťa a jeho potreby

K správnej aplikácii a individualizácii výchovy si treba objasniť pojmy žiak, jeho potreby, prístup k nemu a z toho plynúce dôsledky. Zákon 245/2008 v §2 ods. h) definuje, že *„výchovno-vzdelávacou potrebou je požiadavka na zabezpečenie podmienok, organizáciu a realizáciu výchovno-vzdelávacieho procesu spôsobom, ktorý primerane zodpovedá potrebám telesného, psychického a sociálneho vývinu žiakov.“*

Ak analyzujeme metodické pokyny na hodnotenie žiakov ZŠ 22/2011, čl. 1 ods. 7 a) môžeme v nadväznosti na to uviesť, že *„učiteľ zohľadňuje vekové a individuálne osobitosti žiaka a prihliada na jeho momentálnu psychickú i fyzickú disponovanosť.“* Takto možno povedať, že *„každé dieťa potrebuje špeciálny prístup“* (Lang, Berberichová, 1998). Zdá sa teda, že učiteľ nepotrebuje veľa ani vyjadrenie poradenského zariadenia na to, aby mohol pre žiaka poskytnúť individuálny prístup, aby mu zabezpečil rešpektovanie osobitostí vývinu i momentálnych dispozícií. V praxi sa stretávame so situáciami, ktoré si vyžadujú citlivosť a vnímavosť pre špecifické situácie, ktoré majú svoj prirodzený vplyv na dieťa a jeho výkon: rozvod rodičov, alkoholizmus v rodine, rodinné tragédie, či iné vážne problémy. Poznáme tiež v puberte typickú negativitu u detí, kritickosť, oslabenie čiastkových funkcií, zhoršenie prospechu a pod. Takýchto situácií a skutočností je veľmi veľa, pretože dieťa je veľmi citlivý článok v tomto období (Vágnerová, 2005), pričom i malé problémy dieťa prežíva ako veľké a nevie si s nimi adekvátne poradiť. Ak dokážeme empaticky facilitovať problémy dieťaťa a dostatočne citlivo na ne reagovať, tak vytvárame priestor pre najúčinnejšiu korekciu (Gajdošová, 2002).

V kompetencii triedneho učiteľa je aj koordinovať výchovu a vzdelávanie vo svojej triede, na základe čoho má triedny učiteľ vytvárať dostatočný priestor pre individuálny prístup. Celá moderná koncepcia vzdelávania vychádza z predpokladu, že vyučovanie sa má stávať názornejšie, tvorivejšie, diferencovanejšie, kooperatívnejšie a má byť založené na individuálnych potrebách žiakov (Pasch, 1998). Tieto princípy sú zároveň dôležitými piliermi aj pre prácu s problémovými žiakmi.

Zastavme sa pri potrebách dieťaťa. Ak chceme dieťa správne stimulovať v procese učenia, musíme vychádzať z vývinovej psychológie. Vágnerová (2005) rozdeľuje vývoj dieťaťa v základnej škole na dve štádiá:

- **Mladší školský vek** – dieťa prežíva fázu usilovnosti a snahy, citovej vyrovnanosti, pozitívnej mysle, stability, vyvíjajú sa konkrétne operácie a kognitívne funkcie, sebakontrola. Škola v značnej miere ovplyvňuje rozvoj identity školáka, hlavne jeho sebahodnotenie a sebaúctu, ale aj jeho očakávania. Emočná väzba na učiteľa posilňuje pocit istoty a bezpečia v novom prostredí. V tomto období je pozitívne potvrdzovanie predpokladom citovej istoty, motivácie, uspokojuje potrebu sebarealizácie. Zdá sa, že v tomto období je dôležité pre dieťa základné posolstvo a pozitívny vzťah pedagóga vyjadrený v značnej miere verbálnymi aj neverbálnymi prejavmi.
- **Starší školský vek** – charakterizuje ho veľká búrka: emočný egocentrizmus, instabilita, impulzivita, náladovosť, rozsiahle biologické zmeny, vrátane vplyvu hormonálnej regulácie na vyššie kognitívne funkcie a emocionálny vývoj, nadmerná kritickosť, nerealistický sebaobraz, nedostatok istoty v dôsledku väčšej mentálnej aj sociálnej separácie, radikalizmus, posilnené vzťahy s vrstovníkmi, vzťahovačnosť, premenlivosť. Hodnotenie ich výkonov a správania predstavuje špecifickú skúsenosť, ktorá môže ovplyvniť detské sebaopojatie veľmi zásadným spôsobom. V tomto období potrebuje dieťa všetko to, čo doteraz, ale oveľa častejšie potrebuje chváliť, pozitívne motivovať, vyjadriť mu uznanie, ale aj presnejšie pomenovať naše požiadavky, pocity, potreby. Vhodná komunikácia učiteľa je dôležitým nástrojom udržania stability, ktorú od neho dieťa v tomto období očakáva. Práve počas prerodu dieťaťa do vlastného interiorizovaného sebaobrazu je dôležitý pevný bod. Premenlivosť vnútorného sveta dieťaťa vyžaduje jasnosť a pevnosť zásad učiteľa. V tomto veku deti sa u detí vytvárajú začiatky „rodičovstva“.
- **Obdobie staroby** – charakterizuje ho nadhľad, múdrosť, pocit naplnenia, ale taktiež úbytok energie a nezbytná premena osobnosti smerujúcej ku svojmu koncu. Hlavnou vývojovou úlohou stárnutia je dosiahnuť integritu v pojmoch vlastného života. Veľmi časté hlavne v začiatku staroby je kolísanie pocitov kompetentnosti, striedavé pocity márnosti a nedostatku motivácie a energie. Nachádzať zmysel, postoj k vlastnému stárnutiu a zároveň k okoliu je dôležitou úlohou, s ktorou sa treba vysporiadať. Potreba starého človeka cítiť sa stále užitočný, rozdávať z bohatstva skúsenosti, ktoré počas života nadobudol sa komplementárne spája a dopĺňa práve s významnou potrebou detí prijímať a dostávať pozornosť a záujem. Vzájomné odovzdávanie si týchto dvoch generácii saturuje potreby oboch generácií súčasne

1.3 Medzigeneračné sieťovanie

Veková odlišnosť staršieho a mladšieho školského veku, rozdielne priority potrieb vytvárajú možnosť komplementarity medzigeneračných vzťahov medzi deťmi rozličných vekových kategórií. Spoločný život medzi generáciami poznáme od počiatkov existencie ľudskej civilizácie a aj spoločná edukácia bolo prirodzenou vecou v každej spoločnosti. Život v celých kmeňoch v rámci viacerých generácií sa neustále vzájomne konfrontoval s každou životnou situáciou. Deti boli so svetom seniorom ešte do minulého storočia v úzkom prepojení, vyrastali na rozprávkach a večerných slovkách starých mám. Starí rodičia sa často najviac podieľali na tom, aby sa deti vzdelávali,

podporovali ich a zároveň sami pomáhali k edukačnému rastu mladej generácie. Životným skúsenostiam a kontaktu so svetom práce videli na mozolách rúk vlastných rodičov, sami sa spolupodieľali na pracovnej činnosti v rodine a tak im v budúcnosti nikdy nechýbala živá skúsenosť s pracovnými kompetenciami, ktoré potrebovali pre svoj ďalší rozvoj.

Intergeneračné vzdelávanie poukazuje na formu vzdelávania ktorá je praktizovaná od počiatkov ľudskej existencie, ale ktorá časom slabla tak, ako slabol aj vzor rodín, ako uvádza Hrapková (2010). Ako ďalej píše: „Vplyvom zmien a podmienok života a na základe potrieb jednotlivcov i spoločnosti menila svoju formu a realizáciu. Život sa menil, kontakty medzi generáciami sa strácali a škola sa stala hlavným médiom pre vzdelávanie. Formujúce sa sociálne vzťahy a politické systémy postupne prispeli k rozvoju požiadaviek a k tvorbe široko rozvinutých možností uspokojovania vzdelávacích potrieb. Dnes sa postupne dostávame k znovuobjaveniu a systematizácii komunity na celom svete a začíname spoznávať, že staršia a mladšia generácia môžu byť platným vzdelávacím zdrojom jeden pre druhého. Intergeneračné vzdelávanie sa môže konať vo veľa odlišných kontextoch: v škole, doma, v komunite, alebo na pracovisku.“

Nová éra 21.storočia priniesla po veľkom priemyselno-technickom rozvoji a globalizácii posledného storočia tak veľkú anonymitu a „asociálnosť“ do vzťahov celých generácii, že dnes vzdelávanie nie je udržateľné bez návratu k počiatkom prirodzeného vzdelávania, ktoré prináša deťom integritu. Deti vo vzdelávaní si tak môžu navzájom ako aj smerom k tretej generácii priniesť energiu, entuziazmus a podporu do života a často dve generácie môžu pracovať spoločne k získaniu ich osobných výhod (International Review of Education, 2002 In Hrapková, 2010).

Vzťah seniorov a mladšie generácie detí (vnukov), popisuje Vágnerová (2007) ako „obdobie koalície starých rodičov a detí.“ Starí ľudia sú nositeľmi rodinnej tradície, príbehov, skúsenosti, ktoré predávajú mladšej generácie. Oproti rodičom a dospelaj generácii, sú seniori viac emotívni, ochranársky a starostliví. Potreby, ktoré sa pre rušnosť doby a nedostatok času dospelých u detí nenapĺňajú, môžu často napĺňať starí rodičia, ktorí sú neraz symbolom pokoja, autority a postupnej vzájomnosti a symetrickosti vo vzťahu.

V rámci našich projektových aktivít sme rozvíjali viaceré projekty zamerané na medzigeneračné sieťovanie detí navzájom a detí so seniormi. Prevažne sme sa zameriavali na miestny domov dôchodcov, v ktorom sú seniori dlhodobo prítomní. Projektami sme netradičným spôsobom spájali integráciu seniorov z viacerých domovov dôchodcov do spoločnosti detí, využívali sme skúseností a zručností seniorov a získavali nové umelecké zručnosti formou kreatívnych medzigeneračných dialógov v spoločných tvorivých dielňach. Deti pretvárali prostredie, v ktorom seniori žijú, zdomáčkňovali ho a napĺňali svojimi dielami, starkí sa delili o svoje životné príbehy s deťmi a zároveň aj so širokou verejnosťou, naučili sa nové vedomosti, prispievali k rozvoju ich jemnej a hrubej motoriky, rozširovali si vzájomne možnosť komunikácie a sebavyjadrenia prostredníctvom vlastnoručne tvorených umeleckých diel. Aktivity boli cielene zostavené tak, aby napĺňali potreby seniorov a detí vo vzájomnom obohacovaní sa. Vychádzajúc z pilotných aktivít seniorov a detí, realizátori projektu s využitím poznatkov zo sociológie a špeciálnej pedagogiky v spojení s umením navrhli modul šitý na mieru danej skupine. Prostredníctvom detí zapojených do projektu sa preniesli

medzigeneračné dialógy a skúsenosti aj do rodín. Verejnú prezentáciu a záverečný program si seniori veľmi vážili, aj keď sa nemohli všetci zúčastniť. Myslím, že seniori považovali tento spôsob spojenia za veľmi prítlačlivý a dôležitý, rovnako ako to, že sa jedná o sériu aktivít, ktoré im otvárajú dvere do sveta detí a naopak – deťom do ich sveta. Konkrétne sa zrealizovali tieto aktivity:

- cca. 20 tematicky zameraných workshopen (k Valentínovi s prvkami, športový so štvrtákmi, čítacia dielňa, jesenné dielne, záhradné dielničky v areáli školy a domova seniorov, vianočné dielne, ku Dňu matiek s piatakmi a i.),
- hudobné programy pri príležitosti jubileí starkých,
- každoročné predvianočné sústreďenie siedmakov v Kremnici zamerané okrem iného aj na prípravu programu, darčiekov a dielní pre miestny domov dôchodcov,

Väčšina týchto aktív medzi mladšou a staršou generáciou sledovala zároveň aj prepojenie starších a mladších žiakov. Starší žiaci v náročnom období dospievania, kolísavého správania a neistoty sa podopierajú na dvoch pilieroch – zodpovednosť a starostlivosť o menších žiakov 1.stupňa, pomoc a usmernenie a zároveň pocit, že niekto na nich vzhliada ako na „veľkých“ a na druhej strane múdrosť a sila, ktorá im pramení z kontaktu.

1.4 Svet práce

Ako uvádza Štátny vzdelávací program (2009) učebný predmet Svet práce - tvorba životného prostredia – využíva poznatky žiakov, ktoré získali v prírodovedných predmetoch a ďalej ich rozvíja novými poznatkami, pozorovaním a experimentovaním, rozvíja pracovné zručnosti, vytvára správne etické zásady a postoje vo vzťahu k prírode, umožňuje seberealizáciu žiaka a podporuje rozvoj jeho kreativity.

Náš projekt rozvíja v danom predmete základy pracovných zručností, kreativitu a kladný vzťah k prírode a životnému prostrediu v týchto cieľoch vybraných zo Štátneho vzdelávacieho programu:

V rovine hodnôt a postojov predmet smeruje k:

- uvedomeniu si významu tvorby a ochrany životného prostredia,
- rozvoju kladného vzťahu k práci a ochrane toho, čo vytvorili,
- rozvoju morálnych a vôľových vlastností (systematickosť práce k dosiahnutiu, cieľa, vytrvalosť, samostatnosť),
- estetickému vnímaniu bezprostredného okolia žiaka.

V rovine vedomostí predmet smeruje k:

- poznávaniu okrasných exteriérových rastlín,
- osvojeniu si poznatkov o ich pestovaní, rozmnožovaní a rýchlí,
- osvojeniu si poznatkov o pestovaní okrasných rastlín v záhradách (na letníckových záhonoch, trvalkových záhonoch, v skalkách),
- zakladaniu trávnik a jeho údržba,
- výsadbe okrasných drevín a ich ošetrovaní.

V rovine pracovných činností a zručností predmet smeruje k:

- získavaniu pracovných zručností a skúseností v oblasti tvorby životného prostredia, pri pestovaní črepníkových rastlín a pri pestovaní a ošetrovaní vonkajších okrasných rastlín,
- získavanie pracovných zručností a návykov používaním správneho náradia pri pestovaní okrasných rastlín.

1.5 Prierezové témy

Prierezové témy predstavujú edukačné výzvy apelujúce na sociálny kontext. Cez nich sa naplňajú výzvy odrážajúce potreby, hodnoty a smerovanie života súčasnej spoločnosti. Ciele prierezových tém môžu byť integrované prostredníctvom obsahu alebo aj metód do každého predmetu alebo oblasti vzdelávania. Zároveň sa prejavujú aj v celkovej kultúre školy.

Prierezová téma **Osobnostný a sociálny rozvoj** sa prelína celým vzdelávaním. Jej cieľom je prispieť ku komplexnému osobnostnému rastu žiaka a rozvoju jeho životných zručností. Uplatňovaním tejto prierezovej témy sa vytvára prostredie pre podporu individuality a zdravého sebavedomia žiaka na jednej strane a rozvoj zmyslu pre spoločenstvo založené na rovnosti a tolerancii na druhej strane.

Náš projekt špecificky rozvíja:

- porozumenie sebe a iným,
- získavanie pozitívneho postoja k sebe a druhým,
- formovanie dobrých medzil'udských vzťahov v triede i mimo nej,
- rozvíjanie základných zručností komunikácie a vzájomnej spolupráce,
- získanie základných sociálnych zručností pre riešenie rôznych situácií,
- akceptácia rôznych typov generácii, názorov, prístupov k riešeniu problémov,
- uplatňovanie základných princípov zdravého životného štýlu a nerizikového správania v každodennom živote.

Dôležité je, ako ďalej uvádza Štátny vzdelávací program, aby sa vždy realizovala prakticky, berúc do úvahy psychosociálne a vývinové charakteristiky žiakov a so zreteľom na ich aktuálne problémy a každodenný život. Kľúčovým výchovno-vzdelávacím momentom je rozvíjanie osobnostných a sociálnych kompetencií žiakov, tzn. že „učivom“ je tu samotný žiak, resp. skupina žiakov a interakcie medzi nimi v bežných každodenných situáciách.

Environmentálna výchova vedie žiakov ku komplexnému pochopeniu vzájomných vzťahov medzi organizmami a vzťahom človeka k životnému prostrediu. Rozvíja pochopenie nevyhnutného prechodu k udržateľnému rozvoju spoločnosti, ktorý umožňuje sledovať a uvedomovať si dynamicky sa vyvíjajúce vzťahy medzi človekom a prostredím, kde sú vzájomne prepojené aspekty ekologické, ekonomické a sociálne.

Z tematických okruhov tejto prierezovej témy náš projekt rozvíja tieto témy:

- Ochrana prírody a krajiny (umelý ekosystém, jeho funkcia a vzťah k okoliu, aplikácia na miestne podmienky),

- Zložky životného prostredia (Význam vody, zavlažovanie, prírodná studňa, význam druhovej rozmanitosti pre zachovanie biologickej rovnováhy na Zemi a jej ochrana).
- Ľudské aktivity a problémy životného prostredia (Dlhodobé programy zamerané na zvyšovanie ekologického vedomia ľudí - Deň Zeme).
- Vzťah človeka k prostrediu (Naše mesto – príroda a kultúra nášho okolia a jej ochrana, možnosti a spôsoby ochrany zdravia).

Tvorba projektu a prezentačné zručnosti v súlade so Štátnym vzdelávacím programom má za cieľ prierezovo vo všetkých predmetoch rozvíjať u žiakov kompetencie tak, aby vedeli komunikovať, argumentovať, používať informácie a pracovať s nimi, riešiť problémy, spolupracovať v skupine, prezentovať sám seba, ale aj prácu v skupine. Hlavným cieľom je, aby žiaci prostredníctvom vlastnej organizácie práce naučili sa riadiť seba, tím, vypracovať si harmonogram svojich prác, získavať potrebné informácie, spracovať ich, vedeli si hľadať aj problémy, ktoré treba riešiť a pod. Pri prezentácii svojich projektov žiaci používajú aj informačno-komunikačné technológie, cez ktoré prezentujú výstupy svojich projektov verejnosti a účastníkom projektu.

Náš projekt vo svojej štruktúre a organizácii bol sčasti samostatným vyučovacím predmetom, v ktorom boli integrované medzipredmetové vzťahy. Deti si totiž projekt sami vytvárali, vzišiel z ich dielne a v ich dielni aj prebiehal. Možno teda právom hovoriť o projektovom vyučovaní ako takom. Ako píše Pasch (1998, s. 273) „keď deti spolupracujú, smerujú k dôležitým vzdelávacím cieľom v afektívnej oblasti a zároveň si prehlbujú znalosti učiva. Sociálne metódy výuky,“ uvádza ďalej autor, „môžu napomôcť pri vytváraní atmosféry, ktorú by sme mohli nazvať 'učiacim sa spoločenstvom' (learning community).“ Projekt, ktorý sme si zaumienili vytvoriť tak napĺňa dôležitú črtu kooperatívneho učenia a to vo vzájomnej závislosti, učia sa poskytovať a prijímať pomoc, spoločne usilujú o dosaženie jedného cieľa, vytvárajú zmiešané skupiny, v ktorých je každý zodpovedný za každého (Pasch, 1998).

Všetky prierezové témy sa v projekte vzájomne prelínajú a úzko súvisia s jednotlivými aktivitami a tvoria princíp celého projektu. Príroda – životné prostredie – je terapeutická platforma pre rozvoj medzigenačných vzťahov a osobnostný rast.

1.6 Malý princ

Kniha svetoznámeho francúzskeho spisovateľa a pilota Antoiného de Saint-Exupéryho vydaná v roku 1943 je azda najslávnejší rozprávkový príbeh modernej literatúry. Táto kniha je akousi bibliou neveriacich, lebo v sebe obsahuje tak hlboké, široké myšlienky o živote, že ňe ťažko ju možno porovnať s akoukoľvek inou umelecky hodnotnou múdroslovnou literatúrou. Autorovi sa podarilo tak realisticky a zároveň jednoducho vyjadriť nadčasové problémy ľudstva a etiky, že ju právom možno označiť aj za učebnicu etiky. V našom projekte tvorí útlá knižka Malého princa prepojenie prierezových tém sociálneho a osobnostného rozvoja a environmentálnej výchovy. Tvorí podstatu celého nášho projektu. Mnohé myšlienky Malého princa počas projektu i po ňom dodnes visia na chodbách tried, na nástenkách a pripomínajú spolu s ilustračnými obrázkami knižky nezabudnuteľné princípy projektu. V tejto kapitolkke chceme zopár týchto výrokov aj priamo uviesť. Vybrali sme práve tie, ktoré sa podieľali na zámeroch projektu:

- Musíme predsa strpieť dve či tri húsenice, ak chceme poznať motýle. Je to vraj veľmi krásne.
- Ak sa Ti podarí samého seba dobre súdiť, bude to znamenať, že si ozajstný mudrc. Je oveľa ťažšie súdiť samého seba ako svojho blížneho. Človek sa na púšti cíti trochu osamelý... Človek je osamelý aj medzi ľuďmi.
- Myslel som, že som bohatý, že mám jedinečnú ružu, a mám len obyčajnú kvetinu. Ona a moje tri sopky, čo mi siahajú po kolená, nerobia veru zo mňa veľmi významného princa...
- Hľadám priateľov. Čo znamená skrotiť? Je to už takmer zabudnutá vec. Znamená to vytvoriť putá...
- Nemám veľa času. Musím si nájsť priateľov a spoznať veľa vecí. Spoznáme len tie veci, ktoré si skrotíme.
- Ak si ma skrotíš, budeme jeden druhého potrebovať. Budeš pre mňa jediný na svete. Ja budem pre teba jediná na svete...
- Len deti vedia, čo hľadajú, strácajú čas pre handrovú bábiku, ona sa stáva pre ne veľmi dôležitá, a keď im ju niekto vezme, plačú...
- Hviezdy sú krásne vďaka ruži, ktorú nie je vidieť...
- Púšť robí krásnou to, že niekde ukrýva studňu...
- Ľudia u vás pestujú päťtisíc ruží v jedinej záhrade... a nenachádzajú v nej to, čo hľadajú... A predsa to, čo hľadajú, by sa mohlo nájsť v jedinej ruži alebo v troške vody...
- Ale oči sú slepé. Treba hľadať srdcom.
- Začínam rozumieť, ... ste krásne ruže, ale prázdne. Nemožno pre vás zomrieť. Prirodzene obyčajný okoloidúci by si myslel, že moja ruža sa vám podobá. Ale ona jediná je dôležitejšia ako vy všetky, pretože práve ju som polieval. Ju som dával pod sklenený zvon. Ju som chránil zástenou. Ju som počúval, ako sa žaluje alebo vystatuje, alebo dokonca ako niekedy mlčí. Pretože je to moja ruža.
- Zbohom, - povedala líška. - Tu je moje tajomstvo. Je veľmi jednoduché: Dobre vidíme iba srdcom. To hlavné je očiam neviditeľné. Čas, ktorý si strácal pre svoju ružu, robí ju takou dôležitou. Ľudia zabudli na túto pravdu, ale ty na ňu nesmieš zabudnúť. Ty budeš navždy zodpovedný za všetko, čo si skrotíš. Si zodpovedný za svoju ružu.

Obrázok 1 Malý princ sa stará o svoju ružu.
(ilustračné foto z knihy
A. de Exupéry: Malý princ)

2 POPIS PROJEKTU

V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať konkrétnemu popisu nášho projektu a aplikácii teoretických princípov a filozofickej bázy do konkrétneho projektového vyučovania. Na úvod môžeme uviesť, že projekt bol podaný v rámci bežných grantových projektov a získal pre svoju realizáciu aj finančnú podporu z Nadácie Orange v programe Školy pre budúcnosť a taktiež z Nadačného fondu Tesco pre zdravšie mestá v Nadácii Pontis.

2.1 Východisková situácia projektu

Ťažký vek žiakov, nedostatok času rodičov pre deti, málo priestoru pre medzil'udské vzťahy, počítačové hry a izolácia nás viedli k nápadu vytvoriť krásne miesto - oázu oddychu - v nevyužitých priestoroch bujnej fauny školského areálu - s vlastnou záhradkou, detským ihriskom, či parkom. Naša škola prechádzala v školskom roku 2012/2013 veľkým Rokom dieťaťa a počas neho sa rozhodla otvoriť brány školy porozumeniu deťom a rodine, ako je to stanovené vo všetkých moderných výzvach EÚ. V lete 2012 sa nám podarilo započať prvé revitalizačné práce úpravy zanedbaného areálu a bola pred nami výzva sfunkčniť oddychovú a parkovú časť živej prírody a zároveň maximálne vyťažiť z energie detí v prospech vytvárania medzil'udských vzťahov v rámci rodiny a širšej komunity sídlisk. Malebná prírodná časť areálu si výslovne pýtala po otvorení sa okoliu. Kto iní, ak nie deti rôzneho veku vo vzájomnej spolupráci, aj s rodičmi a svojimi učiteľmi, v stretaní s treťou generáciou, mali byť protagonistami vytvárania konceptu krásy miesta pre druhých? Plot školy, ktorý tvorí skoro kilometer verejného priestranstva, kadiaľ denne prechádza stovky ľudí sa zároveň môže stať svedkom galérie zelene v spojení s deťmi, ktoré môžu byť šíriteľmi enviromyšlienok spojených s myšlienkami Malého princa. S pomocou mestskej časti sme dobrovoľnícky spolu s rodičmi, učiteľmi a deťmi aktívne prerobili areál školy ako I.fázu revitalizácie. Išlo predovšetkým o základné práce úpravy terénu, vyklčenie buriny, namalovanie prírodného plotu, fasády, nasadenie prvej trávy, niektorých nových stromčekov (tuje, jablň), malé detské ihrisko, rekonštrukcia starej hrdzavej budy vo farbách prírody. Započali sme výsadbu niekoľkých cvičných ruží a úpravu 2 starých kríkov. So staršími žiakmi sme sa o všetko starali a pripravili si všetko na otvorený vytúžený projekt vlastnej záhrady, záhonov a parku s detským ihriskom, aby sme mohli beztak už prírodou a faunou krásny areál sprístupniť, edukačne a voľnočasovo využiť pre deti, rodiny a umelecké aktivity. V našom projekte sme mali potrebu pokračovať a uskutočniť II.finálnu fázu projektu revitalizácie smerom k otvoreniu areálu pre reálne využitie aktivít (denné tábory, ateliére, workshopy, výtvarne dielne, menšie športové aktivity, širšie detské ihrisko, ktoré tak chýba v tejto lokalite). Nápad uskutočniť a pokračovať iniciovali práve deti, ktoré boli tak silne motivované a aktívne pomáhali v I.fáze, že sme vedeli, že práve oni sa musia stať cieľovou skupinou a protagonistami novej otvorenej školy a zmysluplného trávenia času. Logika projektu bola nielen vo výslednom produkte - prírodneho ateliéru, parku, záhrady, ihriska, športového priestoru, ale najmä v procese, zážitku, ktorým si majú prejsť deti dvoch generácií s podporou rodičov, seniorov a učiteľov. Starostlivosť detí o seba vzájomne, ich medzil'udské vzťahy a priateľstvá v duchu knihy Malého princa, mali ich urobiť protagonistami hodnôt zodpovednosti, práce, starostlivosti a záujmu o prírodu. Takto v nich a práve v nich sa môže stať projekt trvalo udržateľným pre ďalšiu budúcnosť. Malý prváci (1.B) a veľkí ôsmaci (8.A) mali od marca 2013 spoločne sadiť, pestovať

a starostlivo sa učiť rozumieť rozličným druhom rastlín od zeleniny, ovocia, cez okrasné a náročné skalkové rastlinky. To im malo dať, v optike Malého princa, ktorý okúsil podobný "projekt", zmysel priateľstva a hodnôt.

Obrázok 2 Výsledok prvej fázy revitalizácie.

Prameň: vlastný zdroj

Obrázok 3 Skúsenosti medzigeneračných projektov s domovom dôchodcov 2011.

Prameň: vlastný zdroj

2.2 Ciele projektu

- Otvoriť nevyužitý priestor areálu školy s veľkým potenciálom krásnej prírody pre širšiu komunitu, či žiakov, rodičov i okolitých obyvateľov sídlisk, či rozličné kluby, Dom dôchodcov a i. Rozvíjať komunitné vzťahy s okolitými domami, sídliskami, školami.
- Revitalizovať areál na detské ihrisko, park, záhradu, skalku, ružové a kvetinové záhony plné rôznych druhov kvetín a tak ponúknuť otvorenú a bezpečnú oddychovú zónu.
- Usporiadať akcie, podujatia, výstavy, workshopy, ateliérové dielne, denné tábory v záhradných a oddychových priestoroch areálu. Nainštalovať trvalú galériu na plote školy pre okoloidúcu verejnosť s enviromyšlienkami prepojené s konkrétnymi deťmi, ich fotkami, fotkami rastlín...
- Prakticky vzdelávať deti, rodičov a návštevníkov v oblasti ekológie, environmentálnej výchovy, biozáhradky, pestovania. Naučiť deti a okoloidúcich vážiť si prírodu, chrániť ju aj recyklovaním a triedením odpadu - plasty, papier, sklo.
- Ponúknuť možnosť nových pohybových aktivít prostredníctvom prírodného detského ihriska.
- Viest' k rastu osobnosti priamych účastníkov projektu - skupinu detí prvákov a ôsmakov, učiť ich zodpovednosti, vzájomnosti, tráveniu voľného času, čítaniu a myšlienkam priateľstva a starostlivosti podľa vzoru Malého princa. Skrze prácu a záujem vybraných detí a rodín nadchnúť pre ďalšie výzvy aj ostatné deti a okolie.
- Prepájať generáciu detí so seniormi a vytvoriť tak silné priateľské zväzky.

Dosiahnuté ciele projektu:

1. Deti sa stali zodpovedné za konkrétnu časť prírody. Naučili sa preberať zodpovednosť, tešiť sa z nej.
2. Projekt výrazne napomohol rastu osobností detí a ich výchove nepriamym a záujmovým spôsobom cez starostlivosť, prácu, organizovanie činností, dlhodobý projekt, vzájomné vzťahy a hlboké myšlienky Malého princa.
3. Starší žiaci sa naučili lepším prezentačným zručnosťami, schopnosti prezentovať, propagovať svoju činnosť, rozvíjať IKT zručnosti.
4. Podarilo sa aktívne rozvíjať medzipredmetové vzťahy, čítanie, podporné štúdium rastlín, knihy o priateľstve, o rastlinách, o ich záhrade.
5. Niektorých (aj keď žiaľ len málo) rodičov sme skutočne nadchli spoznať krásu a jedinečnosť svojich detí tým, že sledovali a počúvali o celom projekte od detí a videli ich práce priebežne i na záverečnom festivale My fest.
6. Skúsenosť spolupráce veľkých a malých žiakov so seniormi ukázala, že je veľmi obohacujúce vytvárať projekt medzi malými a veľkými. Staršie deti sa veľa naučili vďaka vzťahu k mladším a rastlinkám, získali veľa sociálnych zručností – citlivosť a vnímavosť pre druhých, zodpovednosť a spoločne smerom k najstarším objavili plnší zmysel priateľstva.

2.3 Kvalitatívne a kvantitatívne výstupy

Výstupy projektu sú konkrétne materiálne a nemateriálne produkty, ktoré pri napĺňaní cieľov vznikli v rámci realizácie. Jednotlivé výstupy sme rozčlenili na tie, ktoré sú

merateľné – kvantitatívne a tie, ktoré sú nemerateľné, ale predsa veľmi dôležité, kvalitatívne.

MERATEĽNÉ – vytvorili sme školskú záhradu o rozlohe 12 x 6 m s rozličnými druhmi zeleniny a ovocia - jahody, černice, melóny, papriky, paradajky, tekvice, hrášok, mrkva, petržlen, red'kovka, cibuľa, šalát a i. Vytvorili sa sady okrasných rastlín okolo záhradky, upravila sa pôda na pestovanie a plot, vznikla vlastná školská skalka, srdce ruží, bylinková alej. Vytvorilo sa viac ako 20 detských projektov, z ktorých sa časť prezentovala a časť odovzdávala. Namalovalo sa 20 umeleckých diel v dvojiciach, z vypestovaných potravín sa urobili nátierky a piknik. Z celej akcie sa vyhotovilo viac ako 200 fotografií a po fóliovaní sa upevnili na plot školy. Zorganizovalo sa 6 medzigeneračných workshopov so seniormi a 1 spoločná medzigeneračná škola v prírode.

NEMERATEĽNÉ - Žiaci získali mnohonásobne väčší pocit zodpovednosti za niečo svoje, na čom pracovali a čo ich stalo veľa námahy. Starali sa dôsledne o svoje rastlinky v triedach, pripravili si vzácne a kvalitné projekty. Ich lepšie porozumenie medziludským vzťahom a priateľstvu sme preverili aj spoločnými workshopmi so seniormi a spoločnou školou v prírode s mladšími žiakmi v júni 2013. Starší žiaci si prežili aj žiarlivosť ruže, keď boli na krátko vylúčení z projektu. Naučili sa prepájať a vidieť zmysel v tvorivom a medzipredmetovom učení.

2.4 Aktivity projektu

Z pohľadu späť možno povedať, že celý projekt bol nadčasový. Jeho začiatky možno hľadať už v minulosti a viacerých tvorivých aktivitách či už v rámci revitalizácie, ako aj medzigeneračných workshopoch. Na druhej strane projekt stále neskončil. Nadväzovali na neho stále ďalšie a ďalšie aktivity a projekty. Starostlivosť postupne prevzali mladšie triedy, ktoré pri projekte vypomáhali a neskôr v rámci svojho vyučovania Sveta práca sa stali hlavnými aktérmi a ochrancami školskej prírody. Z počtu mnohých aktivít projektu vyberáme tie najdôležitejšie a kľúčové z hľadiska cieľov projektu:

1. Na jeseň 2012 žiaci pripravili kompost a kompletne preorali a nachystali potrebný obdĺžnik, kde mala byť školská záhrada. Malí prváci ešte si ani nestihli zvyknúť na školské lavice a už pracovali na tom, ako zveľaďiť svoju školu pre celý ich nastávajúci život. A neboli na to sami.
2. **Príprava a plánovanie** – starší žiaci počas hodín (vo februári) predmetu Svet práce premýšľali a pripravovali celý projekt (ktoré rastlinky sa budú sadiť, aký priestor, materiál budeme potrebovať a pod. Rodičia i deti boli mailom, cez webstránku i v rámci rodičovského združenia podrobne oboznámení s myšlienkou celého projektu.) V tomto čase sme zorganizovali aj prvú konzultáciu so záhradníkom, ktorý nás nielen dôkladne usmernil, ale pomohol nám zabezpečiť aj prírodné neumelé hnojivá a iné potrebné veci, ktoré nie sú bežne zohnateľné.

Obrázok 4 Príprava projektu po I. fáze revitalizácie.

Prameň: vlastný zdroj

3. **Sadenie semienok** – vo februári sme spoločne zorganizovali v oboch triedach sadenie prvých semienok (papriky a paradajky), ktoré potrebovali predpestovať. Deti si priniesli plastové fľaše a neskôr aj priamo do kochlíkov sme posadili rastlinky. Pracovali už od začiatku vo vytvorených dvojiciach prvák + ôsmak. Neskôr sme pridali ďalšie semienka (kukurica, šalát a i.), ktoré sme v kochlíkoch pestovali v triedach na parapetách až do začiatku mája.

Obrázok 5 Prvé výhonky u prvákov.

Prameň: vlastný zdroj

4. **Práca s textom** knížiek Malého princa – starší i mladší žiaci v rámci hodín slovenčiny, literatúry aj informatiky čítali spoločne knižku Malého princa, diskutovali a vysvetľovali si ju, písali príbehy, básničky, vytvárali pohľadnice a citáty s obrázkami po chodbách (marec - máj). V rámci výtvarnej výchovy umelecky stvárňovali vybrané miesta. Počas hodín nacvičovali a pripravovali aj dramatické stvárnenie príbehu na vrcholné vystúpenie My fest.
5. **Projekty pre prvákov** – Starší žiaci pripravili pre mladších žiakov interaktívne prezentácie o zelenine a ovocí, ktoré boli zámerom našej záhradky. Žiaci im pripravili jednoduché obrázkové prezentácie s otázkami a cvičeniami, aby sa čo najviac dozvedeli.

Obrázok 6 Prezentácie projektov starších mladším o rastlinkách.

Prameň: vlastný zdroj

6. **Brigády** – Počas jarného obdobia projektu sa nám podarilo zorganizovať dve celoškolské brigády, kde sme sa venovali príprave školskej záhradky, ale aj skalke a srdcu ruží, o ktoré sme náš projekt rozšírili. Skrásťlilí sme celý areál po zime. Brigád sa zúčastnili najviac rodičia a deti 8.A a 1.B, ale aj deti a rodičia z iných tried. Projekt tak veľmi chytil za srdce mnohých rodičov a detí, že sme mali problém udržať jedinečné postavenie žiakov v projekte:)

Obrázok 7 Celoškolská brigáda pre všetkých.

Prameň: vlastný zdroj

7. **Fotenie** – vytváranie tímov, dvojíc medzi mladšími a staršími sme zakotvili aj pri celoškolskom foteaní, kde si dvojice žiakov vytvárali svoje jedinečné fotoportréty, ktoré nakoniec ozdobili aj plot školy (v prílohách).
8. **Botanická záhrada** – celé doobedie sme strávili s deťmi na exkurzii rozličných druhov rastlín, z ktorých sme si niektoré odniesli a zasadili aj do nášho areálu. Deti spoločne spoznávali svet rastlín a vďaka sprievodcovi sa naučili mnoho nových informácií.

Obrázok 8 Spoločná návšteva botanickej záhrady.

Prameň: vlastný zdroj

9. **Výtvarné dielne a sadenie** – žiaci v dvojiciach vytvárali v areáli pri záhradke výtvarné umelecké diela v dvojiciach. Plátna a farby sa hemžili po celom areáli. Jednotlivé dvojice si priebežne posadili svoje papriky a paradajky za pomoci p. učiteľky priamo do záhradky. Niektoré dvojice si svoje miesto aj označili tak, aby vedeli, ktoré je ich.
10. **Kulinárske dielne a spoločné čítanie Malého princa** – red'kovky a petržlen v celej kráse vytrčali už spoza plotu a tak sme si spoločne ako dve triede urobili z jarnej zeleninky pomazánky, staršie deti priniesli potrebné suroviny, mladší priniesli nápoje a urobili sme si jednoducho spoločný piknik v areáli. Potom sme sa opäť rozdelili do dvojíc a mladší žiaci mali možnosť konečne ukázať, čo sa v škole naučili – najprv počúvali vybranú obľúbenú pasáž z Malého princa od staršieho žiaka a následne na to mali možnosť i oni čítať pod dohľadom ôsmakov.

Obrázok 9 Výtvarné, čitateľské a kulinárske dielne.

Prameň: vlastný zdroj

Obrázok 10 Sadenie a príprava školskej záhradky.

Prameň: vlastný zdroj

11. **My fest** –vrchol projektu – Deň detí, prezentácia talentov, projektov, aktivít školy, plotová galéria, výstava obrazov, fotografií a ešte oveľa viac. Veľký deň, keď sa škola skutočne zaskvela krásami diel a talentov detí. Myšlienky Malého princa sa stali nosnou náplňou celého programu. V rámci celého programu okrem iného vystúpili starší žiaci so zdramatizovaným príbehom Malého princa a mladší zase s muzikálom Malého princa. Záver muzikálu tvorilo spoločné stretnutie starších i mladších žiakov na pódiu, kde bol predstavený celý projekt, jeho zámer a myšlienka spolu s poďakovaniami (bližšie v prílohe).

12. **Škola v prírode** – Sústreďenie s námetom priateľstva dvoch generácií tvorilo pestrofarebnú lúku pováh, zážitkov a aktivít. Deti si vzájomne zaplňali pod vedením tvorivých pedagógov program a vo vytvorených miešaných skupinkách súťažili, pracovali, hrali sa a mnoho iného. V rámci environmentálnej výchovy deti vyčistili aj miestny potok a okolie, za čo získali aj cenné poďakovanie od starostu obce. Nechýbali futbalové turnaje chlapcov, oblievačky, nočná hra, ale predovšetkým skutočná a ničím nerušená pohoda a radosť (bližšie v prílohe).

13. **Workshopy so seniormi** – Netradičný spôsob spájania a integrácie seniorov z miestneho domova dôchodcov do spoločnosti detí a využitie skúseností a zručností seniorov získalo nové sociálne a umelecké zručnosti formou kreatívnych medzigeneračných dialógov v spoločných tvorivých dielňach. Stretnutia umožnili deťom pretvárať prostredie života seniorov, v ktorom žijú, zdomácnit' ho a naplniť umeleckými dielami, podeliť sa o svoje životné príbehy s deťmi a zároveň aj so širokou verejnosťou. Zrealizovali sme Valentínsky dom dôchodcov s 1.C, medzigeneračné stretnutie v Domove dôchodcov 7.B a 3.B, športový deň so seniormi, 4.A a 8.A, workshop - seniory, deti a kniha, 4.B a 7.A, záhradný workshop v areáli seniorov 2.B a 9.A (bližšie v prílohe).

2.5 Udržateľnosť projektu

Projekt nakoľko sa realizuje v areáli hyperaktívnej malej školy s podtitulom: s veľkým srdcom:), má predpoklady, že vo svojich aktivitách bude pokračovať a otvárať nové aktivity. Škola od príchodu novej riaditeľky ide rapídne dopredu a začína aj rásť každým rokom o ďalšie triedy. Kapacita školy a areálu je veľmi veľká a postupne má smerovať k jej naplneniu. Škola vie preukázať, že s rodičmi vyvíja na poli podpory a tvorivosti detí a rodín veľa aktivít, ak nie v Ružinove najviac. O tom svedčí aj vyhlásenie Roka dieťaťa priamo v škole spojeného s rozličnými vzdelávacími, terapeutickými a preventívnymi aktivitami. Škola má v areáli aj umelecký ateliér, ktorý sa taktiež výrazne rozvíja a napreduje. Množstvo návštevníkov v teplých mesiacoch a už po I. fáze revitalizácie si získala veľkú podporu a obľubu.

O projekte je možné sa bližšie dočítať aj tu:

<http://www.zsmedzilaba.sk/projekty/zrealizovane-projekty>

alebo vidieť priamo videozáznam z celého projektu:

<https://www.youtube.com/watch?v=W50oCXS0nFg>

ZÁVER

Svet rastu dieťaťa a rastliny má v sebe veľa spoločného. Myšlienka, že všetko potrebuje svoj čas, svoj proces rastu, ktorý nemožno urýchliť a potrebuje veľa starostlivosti je projektovým zámerom pomôcť dospievajúcim žiakom cez komplexné vytvorenie a starostlivosť o vlastnú školskú záhradku objaviť nové rozmery priateľstva a osobnostného rastu. Hlboké myšlienky a hodnoty nemožno deťom podávať sucho, verbálne, ale ich tomu učiť multisenzoriálne a zážitkovo. Manažment, rozdelenie úloh, tímová práca tvoria nevyhnutnú edukačnú časť celého triedneho projektu. Dôležitou podpornou aktivitou je schopnosť vedieť naučené i odovzdať a preniesť zo sveta prírody do sveta ľudí – v kolektíve triedy, smerom k mladším žiakom, k rodičom, seniorom i prezentovaním sa verejne. Objaviť sociálny a osobnostný rozmer človeka si vyžaduje vypomôcť si svetom rastlín.

Celým projektom sa prelínajúca kniha Malého princa s jeho ružou poukázala v tejto práci na lepšie premostenie medzi projektom a jeho zámerom. A nakoniec, projekt sa dotkol srdca rodičov, učiteľov, starkých i širšieho okolia a pomohol všetkým nanovo objaviť krásu detského sveta.

Projekt ako netradičná forma komplexného prístupu k výchove a vzdelávaniu detí je mimoriadne účinná stratégia na dosahovanie harmonického rozvoja osobnosti dieťaťa. Nemožno sa nazdávať, že dnes, keď oproti výchove stoja ucelené a systematické mediálne vplyvy, ktoré rozkladajú morálku, hodnoty a štruktúru osobnosti dieťaťa, ponúkame rýchle a lacné metódy práce s deťmi, ktoré by stáli iba na memorovaní a moralizovaní detí.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. EXUPÉRY, A. S. Malý princ. 2003. SPN, Bratislava. 2003. ISBN: 80-1000-206-2.
2. GAJDOŠOVÁ, E. – HERÉNYIOVÁ, G. 2002. Škola rozvíjania emocionálnej inteligencie žiakov. Príroda, Bratislava. 2002. ISBN: 80-07-01177-3
3. HRAPKOVÁ, N. 2010. Intergeneračné vzťahy a kontakty vo vzdelávaní seniorov. Prešovská Univerzita, Prešov. 2010. ISBN: 978-80-555-0198-7
4. LANG, G. – BERBERICHOVÁ, CH. 1998. Každé dítě potřebuje speciální přístup. Portál, Praha. 1998. ISBN: 80-7178-144-4
5. LEVČÍKOVÁ J. – MLYNEKOVÁ, D. 2012. Svet práce - Tvorba životného prostredia pre 7. ročník a 2. ročník gymnázia s osemročným štúdiom. Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin. 2012. ISBN 978-80-8115-061-6
6. LEVČÍKOVÁ J. – MLYNEKOVÁ, D. 2012. Svet práce – Tvorba životného prostredia pre 8. ročník základnej školy a 3. ročník gymnázia s osemročným štúdiom. Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin. 2012. ISBN 978-80-8115-062-3
7. MATĚJČEK, Z. 2008. Co děti nejvíc potřebují. Portál, Praha. 2008. ISBN: 978-80-7367-504-2
8. PASCH, M. A KOL. Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině. Portál, Praha. 1998. ISBN: 80-7367-054-2
9. TUREK, I. 2005. *Inovácie v didaktike*. Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava. 2005. ISBN: 80-8052-230-8
10. VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Vývojová psychologie I*. Karolinum, Praha. 2005. ISBN: 80-246-0956-8

Internetové zdroje

11. Svet práce [online]. Štátny vzdelávací program, [cit. 1.10.2014]. Dostupné na [www: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/svet_prace_isced2.pdf](http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/2stzs/isced2/vzdelavacie_oblasti/svet_prace_isced2.pdf)
12. Environmentálna výchova [online]. Štátny vzdelávací program – prierezová téma, [cit. 1.10.2014]. Dostupné na [www: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/environmentalna_vychova.pdf](http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/prierezove_temy/environmentalna_vychova.pdf)
13. Sociálny a osobnostný rozvoj [online]. Štátny vzdelávací program – prierezová téma, [cit. 1.10.2014]. Dostupné na [www: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/prierez/osobn-rozvoj/pt-sobnostny-a-socialny-rozvoj_2012.pdf](http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/prierez/osobn-rozvoj/pt-sobnostny-a-socialny-rozvoj_2012.pdf)

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Fotogaléria dvojíc detí na plot školy.

Príloha 2 Záverečný festival My fest.

Príloha 3 Workshopy so seniormi.

Príloha 4 Škola v prírode malých a veľkých žiakov.

Príloha 5 Stretnutia ôsmakov a prvákov.

Príloha 6 Školská záhrada zblízka.

Príloha 7 Srdce ruží vytvorené žiakmi.

Príloha 1 Fotogaléria dvojíc detí na plot školy.

Príloha 2 Závěrečný festival My fest.

Príloha 3 Workshopy so seniormi.

Príloha 4 Škola v prírode malých a veľkých žiakov.

Príloha 5 Stretnutia ôsmakov a prvákov.

Príloha 6 Školská záhrada zblízka.

Príloha 7 Srdce ruží vytvorené žiakmi.

